

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Факультет управління

Кафедра логопедії та інноваційних технологій в інклюзії

«Затверджую»

Голова Вченої ради Факультету управління

_____ Ірина П'ЯТНИЧУК

ПРОГРАМА

комплексного кваліфікаційного екзамену

зі спеціальної педагогіки та логопедії

Галузь знань 01 Освіта

Спеціальність: **016 Спеціальна освіта**

Спеціалізація: **016.01 Логопедія**

освітній ступінь: **бакалавр**

форма навчання: **денна, заочна**

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 Спеціальна освіта розроблена на основі навчальних програм дисциплін «Спеціальна та інклюзивна педагогіка», «Логопедія», а також на основі Положення про порядок створення та організацію роботи Екзаменаційної комісії у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (наказ про введення в дію № 52 від 01.02.2023 р.), Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника (введено в дію наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.), Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 7) (введено в дію наказом ректора № 417 від 03.07.2023 р.), Положення про порядок замовлення, видачі та обліку документів про освіту державного зразка в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника» (наказ про введення змін № 361 від 31 липня 2020 р.), Положення про видачу диплома з відзнакою випускникам Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (27.04.2016, №135).

Укладачі: доктор педагогічних наук, професор Оксана ДЖУС,
кандидат педагогічних наук, доцент Зоряна ЛЕНІВ

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні кафедри логопедії та інноваційних технологій в інклюзії (протокол № 1 від 5.01.2024).

Завідувач кафедри _____ Оксана ДЖУС

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії обговорена та затверджена на засіданні Вченої ради Факультету управління (протокол № 1 від 12.01 2024).

Голова Вченої ради _____ Ірина П'ЯТНИЧУК

1. Пояснювальна записка	4
2. Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії	
3. Питання до комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії	
4. Критерії оцінювання	
5. Список рекомендованої літератури	

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Докорінні зміни у різних сферах суспільного життя в Україні актуалізують проблеми, пов'язані з ширенням ідей інклюзії як процесу збільшення ступеня участі всіх громадян у суспільстві, зокрема й тих, які мають фізичні чи ментальні порушення, передбачає розробку і застосування таких конкретних рішень, які зможуть дозволити кожній людині рівноправно брати участь в академічному і суспільному житті, у процесах національного державотворення, демократичних соціальних перетвореннях, визначенні культурно-освітніх пріоритетів Української держави.

Складання комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії здобувачами першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Факультету управління спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.01 Логопедія є завершальним етапом у підготовці здобувачів освітнього ступеня бакалавр для їх подальшої роботи з оволодіння вміннями встановлювати емоційний контакт з дітьми, корегування їх пізнавальної діяльності, формування уявлення про навколишній світ, розвитку комунікативних навичок, формування навичок орієнтування в просторі, усунення, корекції та профілактики різних порушень у розвитку дітей, що відбуватиметься у закладах спеціальної освіти, на логопедичних пунктах при закладах освіти у системі Міністерства охорони здоров'я України та закладах корекційно-реабілітаційного спрямування. До складання екзамену допускаються здобувачі, що виконали усі вимоги навчального плану за всіма етапами навчального процесу: теоретичного (лекційного) і практичного (семінарські, практичні заняття, всі види практик).

Теоретичну і методичну основу екзамену становлять дисципліни

«Логопедія» та «Спеціальна та інклюзивна педагогіка», які передбачають підготовку здобувачів до професійної діяльності вчителя-логопеда, асистента вчителя класу з інклюзивним / інтегрованим навчанням, вихователя освітніх та реабілітаційних закладів.

Мета комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії полягає у перевірці рівня сформованості загальних та фахових компетентностей та професійно-педагогічної готовності майбутніх фахівців спеціальної освіти до виконання своїх функціональних обов'язків.

**Загальні та фахові компетентності й результати навчання випускника
освітнього ступеня «бакалавр»**

Компетенції	Результати навчання	Навчальна дисципліна
Загальні		
Аналіз та синтез. Здатність на основі надійних аргументів, логічних умовисновків та перевірених фактів формулювати завдання діяльності та пропонувати ефективні рішення.	Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку суспільства й вміти їх використовувати в професійній і соціальній діяльності.	Спеціальна педагогіка
Гнучкість та креативність мислення. Набуття гнучкого мислення, готовність до творчого застосування знань та вмінь зі спеціальної педагогіки у широкому діапазоні можливих місць роботи та у повсякденному житті.	Вміти відтворювати зміст стандартів та чинних програм, планувати та організовувати корекційно-виховний процес згідно їхніх вимог, проектувати навчально-виховну діяльність на основі досягнутих результатів.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Толерантність. Здатність працювати з суб'єктами освітнього процесу у полікультурному, поліетнічному, мультидисциплінарному середовищі.	Вміти забезпечувати охорону життя та здоров'я дитини, захищати інтереси та права дітей.	Спеціальна педагогіка; Логопедія
Організаційні вміння та навички. Здатність до самоорганізації та організації діяльності дітей з психофізичними вадами для виконання комплексних завдань протягом певного періоду часу.	Вміти здійснювати індивідуальний та диференційований підхід з урахуванням психофізичних та вікових особливостей дітей, вивчати, фіксувати динаміку розвитку дітей з метою визначення оптимальної педагогічної стратегії.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Фахові		
Базові загальні знання. Здатність використовувати базові знання фундаментальних наук в обсязі, необхідному для здійснення професійної діяльності;	Вміти застосовувати знання з циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості; надавати консультативну допомогу особам із психофізичними вадами, їх сім'ям і педагогам з проблем	Логопедія Спеціальна педагогіка

володіти та використовувати знання зі спеціальної педагогіки та спеціальної психології.	навчання, розвитку, сімейного виховання, життєвого та професійного самовизначення.	
Застосування знань на практиці. Здатність використовувати психолого-педагогічні та методичні знання для різнобічного розвитку дітей з психофізичними вадами; бути обізнаними з інноваційними педагогічними технологіями навчання та виховання дітей з особливими потребами, впроваджувати їх в освітній процес.	Вміти використовувати різні освітні технології в корекційно-виховному процесі спеціального навчального закладу в різних видах діяльності дітей з особливими потребами та здійснювати ефективну комунікацію з усіма суб'єктами освітнього процесу.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Володіння прикладними знаннями та навичками. Здатність організувати різні види діяльності дітей з психофізичними вадами на засадах дитино центричного, особистісно- зорієнтованого, індивідуально- диференційованого підходів.	Вміти організувати освітньо-виховний процес в корекційному навчальному просторі, створюючи умови для повноцінного формування особистості дітей, їх розумового, фізичного, морального, естетичного, розвитку; надавати допомогу батькам оволодінні прикладними знаннями та практичними вміннями на основі положень спеціальної педагогіки, спеціальних методик корекційної освіти та виховання.	Логопедія Спеціальна педагогіка
Володіння інформацією. Здатність знаходити та використовувати інформацію з різних джерел (електронних, письмових, архівних, усних) відповідно до актуальних	Вміти застосовувати базові знання в галузі інформатики й сучасних інформаційних технологій та можливостей їх використання в корекційно-виховному процесі.	Спеціальна педагогіка

До комплексу комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта спеціалізацією 016.01 Логопедія входять 30 білетів. Кожний білет включає по три питання: перше передбачає перевірку засвоєних теоретичних положень зі спеціальної педагогіки; друге – з теоретичних основ логопедії, висвітлення яких вимагає від здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти глибоких, міцних і усвідомлених знань; третє питання має практичну спрямованість і є перевіркою сформованості навичок здійснення корекційно-педагогічного впливу на осіб з особливими потребами; слугує показником професійних умінь доцільного використання навчально-методичного матеріалу

Зміст комплексного кваліфікаційного екзамену зі спеціальної педагогіки та логопедії

ЛОГОПЕДІЯ

Тема. Предмет, завдання, методологічні основи курсу.

Логопедія як наука про порушення мовлення, методи їх попередження, виявлення та подолання засобами спеціального навчання та виховання. Значення терміну “логопедія”. Об’єкт і предмет, мета і завдання логопедії як науки. Зв’язок логопедії з іншими науками та їх значення для розвитку теорії і практики логопедії та системи освіти осіб із особливими освітніми потребами.

Тема. Поняття про мову та мовлення в логопедії.

Мова, мовлення, мовленнєва діяльність, спілкування. Мова і мовлення як діалектична єдність соціального, біологічного і психічного. Мовленнєва діяльність в нормальному онтогенезі. Поняття про мовленнєво-комунікативну компетенцію.

Тема. Історія логопедії.

Поняття про порушення мовлення в історії розвитку людства. Внесок Л.С.Виготського у розвиток логопедії як науки. Розвиток логопедії в Україні та за її межами.

Тема. Етіологія мовленнєвих порушень.

Причини мовленнєвих порушень /біологічні і соціально-психологічні, органічні і функціональні, центральні і периферичні/. Розмежування “первинних” мовленнєвих розладів, спричинених поразкою або дисфункцією мовленнєвих механізмів, від “вторинних”, які спостерігаються у дітей з порушеннями інтелекту, сенсорної сфери тощо. Короткі відомості про поширеність мовленнєвої патології.

Тема. Анатомо-фізіологічні механізми мовлення.

Роль центральної нервової системи в породженні мовленнєвого висловлювання. Мовно-руховий центр Брока. Мовно-слуховий центр Верніке. 12 пар черепно-мозкових нервів. Діяльність аналізаторної системи.

Тема. Поняття про структурні компоненти мовленнєвої системи.

Мовленнєва система та її компоненти. Фонетико-фонематичні процеси, лексика, граматики, зв’язне мовлення як структурні компоненти мовленнєвої системи. Взаємозв’язок та їх взаємовплив у процесі формування мовленнєвої діяльності.

Тема. Поняття про мовленнєві порушення.

Визначення мовленнєвого порушення. Дискусійне поняття «норма» в психолого-педагогічній літературі. Поняття про відхилення від норми. Лінгвістичний, медико-біологічний та психолого-педагогічний підходи до аналізу мовленнєвих порушень.

Тема. Класифікація порушень мовлення.

Історія розвитку поглядів на класифікацію мовленнєвих порушень.

Сучасні клініко-педагогічна та психолого-педагогічна класифікації мовленнєвих розладів. Дискусійні питання цієї класифікації.

Тема. Логопедична робота як педагогічний процес.

Загально-педагогічні та спеціальні принципи, покладені в основу корекційної логопедичної роботи. Комплексність впливу при різних мовленнєвих порушеннях. Ефективність логопедичної роботи та фактори, що її зумовлюють.

Тема. Професіограма логопеда.

Вимоги до особистості логопеда і його професійної підготовки на сучасному етапі. Складання професіограми логопеда.

Тема. Дислалія, визначення, форми, види недоліків звуковимови.

Визначення дислалії, значення терміну. Короткі відомості з історії вивчення порушень звуковимови. Поширеність та особливості прояву дефекту в різних вікових групах дітей. Вплив порушень вимови звуків на оволодіння грамотою, на розвиток особистості дитини. Класифікація дислалії в залежності від причин, механізмів, кількісних та якісних проявів дефекту звуковимови. Функціональна дислалія, її форми в залежності від порушення психофізіологічного механізму; симптоматика. Органічна дислалія, її зумовленість аномаліями, в будові артикуляційного апарату. Характер дефекту вимови звуків при цій формі.

Тема. Механізми функціональних порушень звуковимови при дислалії.

Поняття фонетичної системи української мови. Вікові особливості розвитку правильної звуковимови у дітей до п'яти років. Механізми функціональних порушень звуковимови. Поняття фонематичної системи.

Тема. Обстеження мовлення дитини з дислалією.

Мета, зміст та методика обстеження дитини з дислалією. Диференціальна діагностика: відмежування дислалії від вікових особливостей мовлення, мінімальних проявів дизартрії, інших мовленнєвих розладів тощо.

Тема. Етапи логопедичного впливу.

Принципи, зміст та методи логопедичної роботи, спрямованої на виховання правильної вимови звуків. Характеристика основних етапів роботи над звуком: підготовчого етапу формування первинних вимовних умінь та навичок, другого етапу – постановки звуків і третього етапу – їх автоматизації, диференціації та введення у зв'язне мовлення.

Тема. Недоліки вимови голосних звуків та методика їх подолання.

Артикуляційно-акустична характеристика голосних звуків (а; о; у; е; и; і). Механізм утворення голосних звуків. Види недоліків вимови голосних звуків. Методика подолання порушень вимови голосних звуків.

Тема. Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків та методика їх подолання.

Акустико-артикуляційна характеристика свистячих звуків (с; с'; з; з'). Механізм їх утворення. Акустико-артикуляційна характеристика та механізм утворення шиплячих звуків (ш; ж). Акустико-артикуляційна характеристика та

механізм утворення африкатів (ц; ц'; дз; дз'; ч; дж). Недоліки вимови свистячих та шиплячих звуків. Різновиди сигматизмів та парасигматизмів. Методика подолання недоліків вимови свистячих та шиплячих звуків.

Тема. Недоліки вимови сонорних звуків та методика їх подолання.

Акустико-артикуляційна характеристика сонорних звуків (носових: м, н, н'; ротових: й, л, л', р, р') та механізм їх утворення. Недоліки вимови сонорних звуків (види йтоцизмів і парайотоцизмів, ламбдацизмів і параламбдацизмів, ротацизмів і параротацизмів). Методика подолання недоліків вимови сонорних звуків.

Тема. Недоліки вимови задньоязикових звуків та глоткового „г”. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків.

Акустико-артикуляційна характеристика задньоязикових звуків (к, г, х) і глоткового „г” та механізм їх утворення. Недоліки вимови даних звуків. Методика подолання недоліків вимови задньоязикових звуків. Дефекти оглушення і одзвінчення приголосних звуків і методика їх подолання.

Тема. Особливості корекційної логопедичної роботи з подолання поліморфної дислалії. Профілактика дислалії.

Послідовність виправлення неправильної вимови фонем у випадках складного порушення звуковимови. Планування роботи над двома та більшою кількістю фонем. Система логопедичного впливу при функціональній та органічній дислалії. Технічні засоби навчання при дислалії. Робота над розвитком фонематичних процесів. Профілактика дислалії.

Тема. Загальна характеристика порушень писемного мовлення.

Етіологія та патогенез дисграфії, дислексії, дизорфографії. Суть поняття “писемне мовлення”. Відмінність писемного мовлення від усного. Становлення механізмів писемного мовлення в онтогенезі. Психофізіологічні механізми письма та читання. Передумови формування писемного мовлення. Етіологія та патогенез порушень писемного мовлення. Клінічний, психофізіологічний, психолого-педагогічний та лінгвістичний аспекти вивчення порушень писемного мовлення.

Тема. Симптоматика дисграфії, дислексії, дизорфографії.

Характеристика типових помилок писемного мовлення. Суть фонетичного принципу письма. Основні типи фонетичних помилок, причини та механізми їх виникнення. Графічні та оптико-просторові помилки писемного мовлення. Їх типи, причини та механізми. Суть морфологічного принципу письма. Типи, причини та механізми морфологічних та синтаксичних помилок. Орфографічна навичка. Психологічні та мовленнєві передумови оволодіння орфографічними уміньми та навичками. Особливості оволодіння орфографією молодшими школярами із ЗНМ. Причини та механізми орфографічних помилок.

Тема. Класифікація дисграфії та дислексії.

Огляд та характеристика різних класифікацій порушень писемного мовлення. Характеристика порушень письма та читання у дітей із порушеннями звукової системи мови. Порушення письма та читання у дітей із ЗНМ та НЗНМ

Тема. Психолого-педагогічне та логопедичне вивчення дітей з порушеннями читання та письма.

Вивчення писемної продукції дітей із ФФНМ та ЗНМ. Обстеження мовленнєвих процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Особливості сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні. Дослідження умінь визначати наголос у словах. Дослідження лексико-граматичної сторони мовлення та стану зв'язного мовлення. Вивчення немовленнєвих процесів та розумових операцій у дітей із порушеннями читання та письма.

Тема. Усунення помилок на заміну та змішування літер.

Розвиток сприймання мовлення на сенсорно-перцептивному рівні. Усунення помилок на пропуски, перестановки та додавання літер. Методика формування навичок фонематичного аналізу та синтезу. Формування гностико-праксичних функцій. Методика розвитку зорово-просторового сприймання, уявлень, зорового аналізу та синтезу. Розвиток та корекція ручної моторики у дітей з порушеннями письма. Формування морфологічних та синтаксичних узагальнень, аналізу та синтезу у дітей із ЗНМ, які мають порушення читання та письма. Логопедична робота над наголосом. Корекція порушень лексико-граматичної сторони мовлення у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією. Логопедична робота над зв'язним мовленням. Корекція та розвиток психічних процесів у дітей із дисграфією, дислексією та дизорфографією.

Тема. Профілактика порушень читання та письма у дітей дошкільного віку.

Вивчення готовності до навчання грамоти у дітей старшого дошкільного віку. Формування готовності до навчання грамоти у дітей із ФФНМ та ЗНМ. Розвиток та корекція порушень фонетико-фонематичної сторони мовлення. Зміст корекційної логопедичної роботи по формуванню лексико-граматичної сторони мовлення у старших дошкільників. Розвиток та корекція психічних функцій та розумових операцій, що забезпечують оволодіння читанням та письмом.

Тема. Організація корекційної логопедичної роботи з дітьми, які мають порушення читання та письма.

Логопедичне заняття як основна форма організації корекційної роботи з дітьми-дисграфіками та дислексиками. Взаємозв'язок фронтальної та індивідуальної роботи по подоланню порушень читання та письма. Види планування корекційної роботи. Структура та зміст логопедичних занять. Загальна характеристика методів, прийомів, засобів формування та корекції писемного мовлення.

Тема. Дизартрія, визначення, патогенез, механізми.

Визначення дизартрії, анартрії. Поняття про дизартрію як про один із симптомів дитячого церебрального паралічу. Патогенез. Клінічна картина дизартрій. Особливості порушень моторики артикуляційного апарату. Розлади дихання і голосоутворення. Характеристика пізнавальної діяльності дітей із дизартрією.

Тема. Класифікація дизартрії в залежності від різних критеріїв.

Класифікація дизартрій за принципом локалізації та за ступенем зрозумілості мовлення. Характеристика клінічних форм дизартрії (бульбарна, псевдобульбарна, екстрапірамідна, коркова, мозочкова тощо). Характеристика і співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів. Вплив дизартрії на розвиток особистості

дитини. Особливості прояву дизартрії в різні вікові періоди. Особливості формування мовленнєвих систем, форм і функцій мовленнєвої діяльності на різних етапах онтогенезу; функціональні перебудови в артикуляційному механізмі на фоні дизартрії. Роль соціальних факторів у розвитку синдрому дизартрії і виникненні вторинних мовленнєвих і немовленнєвих розладів.

Тема. Мінімальні дизартричні розлади.

МДР, визначення. Структура мовленнєвого дефекту при стертій дизартрії. Характеристика раннього мовленнєвого розвитку дітей із МДР. Стан мовленнєвої моторики. Особливості фонетичних порушень, поєднання звукових розладів. Порушення інтонаційної виразності мовлення. Особливості фонематичних порушень складової структури у дітей із МДР.

Тема. Обстеження дітей із дизартрією.

Зміст, методи і прийоми обстеження. Роль і значення фізіологічного, нейропсихологічного, неврологічного, психолого-педагогічного та інших видів обстеження. Принципи диференціальної діагностики дизартрій. Складні поєднані дефекти. Прийоми виявлення мінімальних проявів дизартрії. Диференціальна діагностика стертої форми дислалії та поліморфної дислалії.

Тема. Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання дизартрії.

Організація, принципи, напрями, етапи, зміст та методи комплексного медико-психолого-педагогічного підходу щодо усунення різних форм дизартрій. Роль медичного та загальнодидактичного впливу в усуненні дизартрій. Організація і зміст роботи, що забезпечує сприятливі умови формування правильної звуковимови у дітей з дизартрією (медикаментозне і фізіотерапевтичне лікування; лікувальна фізкультура; логоритміка; загальний, спеціальний та логопедичний масаж, пасивна і активна гімнастика артикуляційного апарату; аромотерапія і фітотерапія; войтотерапія; кінезітерапія; MRT – терапія, арттерапія тощо). Виховання бажання і потреби правильного мовлення і впевненості в необхідності і ефективності логокорекційної роботи. Напрямки роботи з реабілітації особистості дитини з дизартрією та всебічному впливу на її мовлення та особистість. Соціальна адаптація осіб з дизартрією.

Тема. Система корекційно-логопедичної роботи.

Основні прийоми для загальної рухливості дітей при ДЦП. Методи і основні прийоми корекції і відновлення рухів органів артикуляційного апарату (парезів, гіперкінезів, атаксій). Зміст роботи з розвитку артикуляційного праксису. Корекція, формування і розвиток дихальної, голосоутворюючої і артикуляційної функцій. Формування просодичної сторони мовлення, особливості в залежності від віку дитини.

Тема. Система логопедичної роботи з виховання фонетико-фонематичних процесів.

Специфіка логокорекційної роботи у зв'язку з формою рухових порушень і формою артикуляційних розладів за характером і ступенем порушень звуковимови і просодичної сторони мовлення. Порядок та особливості роботи над звуками. Розвиток слухової уваги та фонематичних процесів. Зміст логопедичної роботи з формування складової структури слова. Вироблення чіткої дикції. Структура і зміст логопедичних

занять з подолання дизартрії.

Тема. Система логопедичної роботи при МДР.

Зміст методи і прийоми логокорекційної роботи з усунення мінімальних розладів дизартрії. Особливості роботи, сучасні логопедичні технології подолання “стертих” форм дизартрій.

Тема. Система навчання і виховання дітей із тяжкими формами дизартрій (анартрій).

Організація зміст, методи, прийоми роботи з дітьми з тяжкими формами дизартрій (анартрій). Ефективність усунення дизартрій. Прогнози, позитивна динаміка. Робота з батьками. Напрями сучасних досліджень дизартрії, дискусійні питання, перспективи, прогнози, новації.

Тема. Центральні (мозкові механізми мовлення) в нормі та патології.

Вчення про функціональні блоки мозку (за О.Р.Лурією). Мовленнєві центри кори головного мозку (локалізація, функції). Кінестетичний та кінетичний праксис як психофізіологічна основа моторної організації мовлення. Сенсорні мозкові механізми мовлення. Нейропсихологічна діагностика порушень центральних механізмів мовлення.

Тема. Поняття про алалію.

Визначення алалії. Історія вивчення алалії. Основні наукові напрями вивчення алалії на сучасному етапі. Класифікації алалій. Дискусійні питання в проблемі алалії. Структура порушення при алалії. Основні форми. Ступені тяжкості алалії. Статистичні відомості про розповсюдженість алалії та прогнози в її подоланні.

Тема. Моторна алалія.

Поняття моторної (експресивної) алалії. Немовленнєва симптоматика. Характеристика нервово-соматичних, нервово-психічних симптомів. Особливості формування різних видів діяльності. Особливості соціальних контактів. Етапи розвитку мовлення дітей із моторною алалією. Рівні недорозвинення мовлення при моторній алалії. Взаємозв'язок між мовленням і мисленням у дітей з моторною алалією.

Тема. Порушення мовлення у дітей з моторною алалією.

Особливості формування всіх компонентів мовленнєвої системи у дітей із моторною алалією. Порушення різних ланок процесу породження мовленнєвого висловлювання при моторній алалії. Особливості формування фонетико-фонематичної системи мови. Особливості формування словника. Характер і структура порушень граматичної системи мови. Характер і структура порушень засвоєння морфологічної системи мови. Характер і структура порушень засвоєння синтаксичної системи мови. Специфіка формування комунікативної функції мовлення. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення у дітей із моторною алалією.

Тема. Діагностичне обстеження дітей із алалією.

Принципи, прийоми, зміст обстеження. Значення спостереження за дитиною при здійсненні діагностики. Специфіка обстеження дітей, що не володіють і не користуються мовленням. Відмежування моторної алалії від інших мовленнєвих

порушень (дитяча афазія, анартрія, дизартрія) і станів (мутизм, аутизм). Відмежування моторної алалії від розумової відсталості.

Тема. Система корекційного впливу при моторній алалії.

Принципи, організація, етапи, зміст і методи корекційно-виховного впливу при моторній алалії. Планування і організація занять із дітьми, які мають різний ступінь тяжкості алалії. Значення та особливості початкового етапу впливу. Формування основних ланок мовленнєвої системи. Розвиток операційних навичок мовленнєвої діяльності. Розвиток мовлення на основі предметно-практичної та інших видів провідної діяльності. Розвиток лексико-граматичної сторони мовлення. Розвиток фонетико-фонематичної сторони мовлення. Формування зв'язного висловлювання, специфіка формування комунікативної функції мовлення при моторній алалії. Динаміка розвитку функцій і засобів мовлення при моторній алалії. Роль ігрової діяльності і логоритміки в системі корекційної роботи.

Тема. Сенсорна алалія.

Визначення, причини, механізми, симптоматика сенсорної (імпресивної) алалії. Структура порушення при сенсорній алалії (мовленнєва та немовленнєва симптоматика). Дані про стан фізіологічного слуху у дітей із сенсорною алалією. Специфіка акустико-гностичних і акустико-мнестичних проявів. Особливості акустичної уваги, сприймання та розуміння мовлення у дітей із сенсорною алалією. Ступені недорозвинення мовлення (різноманітність проявів недоліків розуміння мовлення). Психологічні особливості дітей із сенсорною алалією. Психолого-педагогічне характеристика дітей із сенсорною алалією.

Тема. Диференційна діагностика сенсорної алалії.

Диференційна діагностика сенсорної алалії та зниження слуху. Диференційна діагностика сенсорної алалії та розумової відсталості. Розмежування сенсорної та моторної алалії. Диференційна діагностика сенсорної алалії, раннього дитячого аутизму, мутизму.

Тема. Система корекційно-виховного впливу при сенсорній алалії.

Розвиток імпресивного мовлення: - формування уваги, сприймання немовленнєвих і мовленнєвих звуків, акустичних диференціювань, розуміння мовлення; - використання різних засобів для диференціації системи значень. Формування експресивного мовлення: - розвиток уваги до мовлення оточуючих; - виховання контролю до власного мовлення; - виховання різних форм і функцій мовлення в процесі предметно-практичної діяльності. Комплексність впливу при формуванні розуміння мовленнєвого висловлювання у дітей із сенсорною алалією.

Тема. Поняття про афазію. Класифікація афазій

Визначення афазії, етіологія, механізми. Визначення. Статистичні дані про розповсюдження. Короткі відомості з історії афазіології. (основні етапи вивчення та наукові напрямки). Зв'язок досліджень афазії з розвитком уявлень про вищі психічні функції. Нейролінгвістичний підхід у розумінні афазії на сучасному етапі. Причини афазії. Характерні для афазії патогенні фактори. Співвідношення органічних і функціональних уражень, нейродинамічні перебудови. Механізми різних форм афазії. Афазія у дітей і дорослих. Класифікація афазій за різними принципами (етіологічним, патогенетичним, клінічним, психолінгвістичним). Основні форми афазій, їх

характеристика (акустико-гностична, акустико-мнестична, семантична, динамічна, аферентна моторна, еферентна моторна, мішана форма).

Тема. Мовленнєва симптоматика різних форм афазії.

Прояви системного, поліморфного порушення мовлення (фонетичні, фонематичні, лексичні, граматичні, синтаксичні). Різні ступені прояву афатичних порушень. Ключові поняття: системне порушення мовлення, поліморфне порушення мовлення, ступені прояву афатичних порушень.

Немовленнєва симптоматика різних форм афазії. Діагностичне обстеження хворих на афазію. Диференційна діагностика афазій від інших тяжких патологій мовлення.

Тема. Характеристика немовленнєвих симптомів.

Стан рухових, слухових, зорових функцій. Стан сприймання, пам'яті, мислення, емоційно-вольової сфери. Співвідношення мовленнєвих і немовленнєвих симптомів, зв'язок між порушенням мовлення і мислення. Зміст і структура діагностичного обстеження стану вищих психічних функцій осіб із афазією. Зміст і значення комплексного медико-психолого-педагогічного обстеження хворих. Зміст, структура, принципи, методи та прийоми обстеження ВПФ у хворих із афазією. Обстеження немовленнєвого праксису і гнозису. Обстеження просторового праксису. Оцінка відтворення ритмів. Обстеження орального і лицевого праксису. Обстеження мовленнєвих функцій. Дослідження загальної здібності хворого до мовленнєвої комунікації. Обстеження розуміння мовлення.(розуміння значення слів, простих речень, граматичних структур, прислів'їв тощо). Обстеження фонематичного слуху. Обстеження артикуляторної ланки мовлення (оральний, артикуляторний праксис). Обстеження автоматизованих видів мовлення, спряженого та відображеного повторення. Обстеження номінативної функції мовлення. Обстеження діалогічного і монологічного мовлення. Обстеження стану читання та письма. Логопедичний висновок про мовленнєвий статус хворого.

Тема. Зміст, основні принципи та напрямки комплексної медико-відновлювальної роботи при афазії. Корекційно-відновлювальна робота при афазії.

Диференційна діагностика різних форм афазії. Виявлення та оцінка порушених і збережених ланок ВПФ і особливості особистості хворого з афазією. Відмежування дитячої афазії, афазії дорослих від патологій мовлення при психічних розладах. Теоретичні основи, завдання та принципи відновлювального навчання. Загальна організація і методи корекційно-відновлювальної роботи. Організація, зміст і методика роботи з відновлення мовлення на ранньому етапі впливу. Стимулювання розуміння мовлення на слух на ранньому етапі відновлення. Розгальмування і стимулювання експресивного мовлення при моторній афазії. Попередження виникнення та усунення різних патологічних симптомів. Організація, зміст і методика роботи на резидуальному етапі відновлення мовлення. Психотерапія та трудотерапія в комплексі відновлювальних заходів. Комплексний вплив по подоланню афазії. Корекційно-педагогічна робота при аферентній моторній афазії. Корекційно-педагогічна робота при еферентній моторній афазії. Подолання сенсорної акустико-гностичної афазії. Подолання акустико-мнестичної афазії.

Подолання семантичної афазії. Подолання динамічної афазії. Корекційно-педагогічна робота при комплексних афазіях. Подолання підкоркової дисфазії. Корекційно- педагогічна робота по подоланню апраксії, алексії, аграфії, акалькулії у хворих із афазією. Подолання афазії у дітей і підлітків. Прогноз при афазії різних форм.

Тема. Загальна характеристика заїкання.

Історичний аспект вивчення заїкання. Суть поняття “заїкання”. Причини та механізми розвитку заїкання. Симптоматика заїкання. Характеристика мовленнєвих судом. Порушення мовленнєвого дихання та голосоутворення у заїкуватих. Немовленнєва симптоматика заїкання.

Тема. Клінічна диференціація заїкання. Характеристика форм заїкання.

Невротичне заїкання, його причини та механізми виникнення. Неврозоподібне заїкання, його причини та механізми виникнення. Порівняльна характеристика різних форм заїкання. Особливості мовленнєвого та психічного розвитку дітей, підлітків та дорослих з різними формами заїкання.

Тема. Психолого-педагогічне та логопедичне обстеження осіб із заїканням.

Особливості та методика обстеження дітей дошкільного віку. Обстеження підлітків та дорослих із заїканням. Психологічне вивчення осіб із заїканням.

Тема. Комплексний підхід до подолання заїкання.

Лікувально-оздоровчі заходи в системі корекційної роботи із заїкуватими. Завдання та зміст корекційного логопедичного впливу на заїкуватих. Логоритміка в системі подолання заїкання. Вплив на особистість заїкуватої дитини. Психологічні та психотерапевтичні методи подолання заїкання.

Тема. Сучасні методики подолання заїкання у дітей дошкільного, шкільного віку, підлітків та дорослих.

Огляд методик логопедичної роботи з дітьми дошкільного віку. Логопедичні та психолого-педагогічні технології корекції заїкання дітей шкільного віку. Логопедична та психологічна допомога дорослим заїкуватим.

Тема. Загальна характеристика порушень темпу і ритму мовлення несудомного характеру (тахілалія, брадилалія, полтерн, баттаризм).

Етіологія, патогенез та механізми порушень темпу та ритму мовлення несудомного характеру. Основні напрямки сучасного комплексного впливу при подоланні порушень темпо-ритмічної сторони мовлення несудомного характеру. Логопедична робота над темпом та ритмом мовлення. Робота над мовленнєвим диханням та голосом. Психотерапія в системі корекційної

роботи.

Тема. Ринопалія як самостійне мовленнєве порушення.

Визначення ринопалії. Історія питання: основні етапи і наукові напрямки, аналіз теорій ринопалії. Визначення причини, механізми порушення. Класифікація ринопалії. Основні форми ринопалії. Етіологія «відкритої» і «закритої» ринопалії. Симптоматика форм «відкритої», «закритої» і «змішаної» форм ринопалії. Характеристика і співвідношення мовленнєвих та немовленнєвих симптомів.

Тема. Форми незрощень верхньої губи та піднебіння. Їх вплив на загальний та мовленнєвий розвиток дитини.

Характер ушкоджень мовленнєвого апарату при різних формах ринопалії. Особливості функціональних перебудов в діяльності мовленнєвого апарату. Класифікація незрощень губи і піднебіння. Вплив вродженої піднебінної патології на фізичний, психічний мовленнєвий розвиток дитини. Особливості проявів ринопалії в різні вікові періоди. Первинні і вторинні дефекти при ринопалії.

Тема. Особливості розвитку дітей із відкритою органічною ринопалією.

Особливості фізичного, психічного та мовленнєвого розвитку дітей із відкритою органічною ринопалією. Особливості фонетико – фонематичної, лексико – граматичної і просодичної сторін мовлення, функцій мовлення в онтогенезі. Вплив ринопалії на стан писемного мовлення та інші сторони діяльності дитини. Ступені складності порушення. Динаміка мовленнєвого розвитку при ринопалії. Роль соціуму в розвитку синдрому ринопалії і проявів вторинних мовленнєвих і немовленнєвих порушень. Попередження виникнення вторинних розладів у дітей з вродженою піднебінною патологією. Профілактика рецидивів.

Тема. Організація лікувальних заходів при ринопаліях. Профілактика ринопалії.

Сучасна тактика лікування дітей із ринопалією. Зміст комплексної допомоги дітям у доопераційний та післяопераційний період. Строки та значення хейлоринопластики, міопластики та ураностафілопластики. Важливість ортодонтичної допомоги дитині після операцій на піднебінні. Ефективність логопедичного навчання за раннього хірургічного відновлення піднебіння. Принципи психологічної реабілітації дітей з вродженими незрощеннями верхньої губи та піднебіння. Прогноз при різних формах ринопалії. Профілактика ринопалії.

Тема. Обстеження осіб з вродженими незрощеннями губи і піднебіння.

Зміст, методи і прийоми обстеження. Рання диференціальна

діагностика розмежування різних форм ринолалії, відмежування від інших мовленнєвих вад. Роль і зміст фізіологічного, клінічного, психологічного, педагогічного обстеження дітей з ринолалією різних вікових категорій. Огляд індивідуальної мовленнєвої картки обстеження дитини з ринолалією.

Тема. Комплексний медико-психолого-педагогічний підхід до подолання ринолалії.

Принципи, мета, завдання, етапи, напрямки, методи логопедичного впливу при ринолалії. Сучасні підходи, дискусійні питання, проблеми, прогнози роботи з ринолаліками. Методи і роль раннього хірургічного втручання в усуненні незрощень і запобіганні тяжких форм ринолалії. Сучасний клінічний підхід.

Тема. Медико-педагогічна і логотерапевтична робота при відкритій ринолалії у доопераційному періоді.

Мета, основні завдання, принципи, етапи, зміст і методи медико-педагогічної та логотерапевтичної роботи в доопераційному періоді. Система роботи, розроблена А.Г. Іпполітовою, її своєрідність. Зміст логопедичних занять за методикою А.Г. Іпполітової. Ключові поняття: логотерапевтична робота при відкритій ринолалії, система А. Іпполітової.

Тема. Медико-педагогічна і логотерапевтична робота при відкритій ринолалії у післяопераційному періоді.

Мета, основні завдання, принципи, етапи, зміст і методи медико-педагогічної та логотерапевтичної роботи в післяопераційному періоді. Взаємозалежність і взаємообумовленість до і післяопераційної логопедичної корекційної роботи. Поетапна методика корекції звуковимови і голосу І.І. Єрмакової.

Тема. Виховання правильного мовлення у дітей раннього віку з вродженими незрощеннями піднебіння.

Ефективність логопедичного навчання за раннього хірургічного відновлення піднебіння. Основні принципи роботи з розвитку розуміння мовлення у дітей із вродженими незрощеннями піднебіння. Основні напрямки мовленнєвої терапії з даною категорією дітей. Огляд корекційних методик Герасимової Г.М., Коноплястої С.Ю.

Тема. Корекційно-розвиткова робота при різних формах ринолалії.

Етапи логотерапевтичної роботи з усунення різних форм ринолалії. Методи і прийоми формування і виховання слухової, дихальної, голосової і артикуляційної функцій у дітей із різними формами ринолалії. Особливості методів, прийомів і послідовності виховання звуковимови і просодичної сторони мовлення в залежності від анатомічного стану артикуляційного апарата. Система і розділи корекційного впливу. Диференціальні методи роботи у зв'язку з різними особливостями і ступенями тяжкості мовленнєвих і немовленнєвих симптомів у осіб з ринолалією. Структура логопедичних

занять з усунення ринолалії. Дидактичний матеріал та інструментарій, необхідний для проведення занять. Умови забезпечення високого рівня ефективності корекційної роботи в різних типах логопедичних закладів для дітей з ринолалією.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

Тема. Загальні основи спеціальної педагогіки.

Спеціальна педагогіка як наука, її мета та завдання. Основні поняття та педагогічні категорії спеціальної педагогіки. Основні принципи та методи спеціальної педагогіки. Галузі спеціальної педагогіки. Зв'язок спеціальної педагогіки з іншими науками. Методологічні й теоретичні основи спеціальної педагогіки. Концепції Л.С.Виготського про закономірності психічного розвитку в нормі й патології; концепція про провідну роль навчання в розвитку. Принципи спеціальної педагогіки й методи педагогічного дослідження.

Тема. Еволюція відносин суспільства й держави до осіб з відхиленнями в розвитку.

Становлення західноєвропейської системи допомоги особам з відхиленнями в розвитку. Історія становлення й розвитку національних систем фахової освіти за М. Малофєєвим. Основні етапи становлення та розвитку дефектологічної науки в Україні. Основні проблеми сучасної спеціальної педагогіки. Концепція розвитку корекційної освіти в Україні.

Тема. Види, причини та класифікація порушень у розвитку людини.

Поняття про порушення в розвитку людини та їх причини. Класифікація дітей з порушеннями в розвитку. Структура та закономірності порушеного розвитку. Рухові порушення та їх оцінка в структурі порушеного розвитку.

Тема. Педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами.

Сучасна педагогічна типологія дітей з особливими освітніми потребами. Варіанти дизонтогенезу. Групи дітей із психофізичними порушеннями. Причини, які призводять до порушень психічного й (або) фізичного розвитку дітей. Структура та особливості процесу порушеного розвитку. Фактори, що впливають на своєрідність розвитку дітей з особливими освітніми потребами. Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти. Завдання виховання та навчання дітей з психофізичними порушеннями. Роль корекційного педагога у навчанні, вихованні і розвитку дітей з психофізичними порушеннями.

Тема. Загальні основи сурдопедагогіки.

Предмет, завдання та методи сурдопедагогіки. Зв'язок сурдопедагогіки з іншими науками. Історія розвитку поглядів на виховання та навчання дітей з порушеннями слуху. Вплив зниження слуху на загальний розвиток дітей. Педагогічна класифікація дітей з порушеннями слухової функції. Методи дослідження слухової функції (суб'єктивні та об'єктивні).

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з сенсорними порушеннями. Загальна характеристика дітей з порушенням слуху. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням слуху. Причини порушення слухового аналізатора.

Загальна характеристика дітей з порушенням зору. Особливості психічного розвитку дітей з порушенням зору. Причини порушення зорового аналізатора.

Тема. Корекційно-педагогічна допомога дитині з порушеннями слухової функції.

Спеціальна освіта слабочуючих. Організація виховання і навчання у спеціальних дошкільних закладах. Педагогічна система білінгвістичний підхід у сурдопедагогіці. Педагогічна система навчання глухих на основі словесного мовлення. Верботональна система навчання дітей, що нечують. Спеціальні технічні засоби для глухих. Професійна освіта й соціальна адаптація осіб з порушенням слухом. Кохлеарна імплантація в реабілітації осіб з порушенням слуху. Теорія та практика виховання дітей з порушеннями слухової функції.

Тема. Загальні питання тифлопедагогіки.

Тифлопедагогіка – як наука; об'єкт, предмет та завдання тифлопедагогіки. З історії тифлопедагогіки. Зв'язок тифлопедагогіки з іншими науками. Склад учнів шкіл для сліпих дітей та дітей зі зниженим зором. Ступені порушення зору; причини й наслідки порушень зору. Організація допомоги дітям з порушенням зором в Україні. Допомога у системі охорони здоров'я та системи соціального захисту. Допомога в системі освіти. Проблема компенсації у тифлопедагогіці.

Тема. Основи тифлодидактики.

Процес навчання в школах для дітей з порушенням зором. Зміст та спеціальні засоби навчання в школах для дітей з порушеннями зору. Підручники та засоби навчання сліпих і слабозорих учнів. Принципи та методи навчання сліпих та слабозорих дітей. Тифлотехнічні засоби компенсації порушених функцій зорового аналізатора. Лікувально-профілактична, санітарно-гігієнічна й відновлювальна робота в спеціальних школах. Виховання дітей з порушенням зором. Професійне навчання в системі суспільства сліпих, вищих та середніх спеціальних закладів. Профорієнтація, професійна освіта й трудова діяльність сліпих і слабозорих

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. Поняття про затримку психічного розвитку та її класифікація. Загальна психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. Організація та зміст корекційно-розвивального навчання дітей із затримкою психічного розвитку.

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушенням опорно-рухового апарату. Види порушень опорно-рухового апарату. Загальна характеристика дітей з дитячими церебральними паралічами. Структура рухового дефекту при ДЦП. Зміст корекційної роботи при ДЦП.

Тема. Спеціальна освіта осіб з порушеннями опорно-рухового апарату. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату. Визначення, причини дитячого церебрального паралічу. Рухові порушення при дитячому церебральному паралічі. Порушення мовлення при дитячому церебральному паралічі. Класифікація дитячого церебрального паралічу. Системний підхід до корекційно-педагогічної роботи. Профорієнтація дітей із ДЦП.

Тема. Психолого-педагогічна характеристика дітей з мовленнєвими порушеннями. Загальні уявлення про порушення мовлення та їх причини. Класифікація порушень мовлення. Основні види логопедичної допомоги дітям, які мають мовленнєві порушення.

Тема. Спеціальна освіта при аутизмі, аутистичних рисах особистості.

Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями спілкування та поведінки Поняття про синдром раннього дитячого аутизму (РДА) та причини його виникнення. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з РДА. Загальна характеристика дітей з порушеннями поведінки. Організація корекційно-педагогічної допомоги дітям із РАС.

Тема. Спеціальна освіта дітей зі складними порушеннями розвитку.

Поняття про складні порушення в розвитку. Класифікація дітей з комплексними (складними) порушеннями. Психолого-педагогічні основи розвитку та навчання дітей з комплексними (складними) порушеннями. Шляхи й способи організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку

Тема. Система навчання та виховання дітей з порушеннями психофізичного розвитку (функціонуватиме – до 2026 р.). Поняття про складні порушення в розвитку. Класифікація дітей з комплексними (складними) порушеннями. Психолого-педагогічні основи розвитку та

навчання дітей з комплексними (складними) порушеннями. Шляхи й способи організації спеціальної освіти для осіб зі складними порушеннями в розвитку.

Тема. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти.

Сучасна стратегія розвитку спеціальної освіти. Модель діяльності сучасного вчителя-дефектолога. Особливості професійної діяльності корекційного педагога в роботі із сім'ями, що виховують дітей з особливими освітніми потребами.

Тема. Структура та організація цілісного інклюзивного освітнього процесу. Цілісний освітній процес інклюзивного навчання, його компоненти. Сутність, мета і завдання інклюзивного навчання. Підготовка вчителя до організації освітнього процесу в умовах інклюзивного середовища закладу освіти.

ПИТАННЯ ДО КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ

ЛОГОПЕДІЯ

1. Історія розвитку та становлення логопедії як науки. Предмет, об'єкт, методи та основні завдання логопедії.
2. Анатомо-фізіологічні механізми мовленнєвої діяльності.
3. Класифікація порушень мовлення. Клініко-педагогічний та психолого-педагогічний підходи до класифікації мовленнєвих порушень. Порівняльна характеристика.
4. Логопедичне обстеження дітей з порушеннями мовлення. Схема обстеження дитини за індивідуальною мовною карткою.
5. Навчально-ігрова спрямованість корекційно-виховної роботи з дітьми, що мають порушення мовлення. Види, структура та вимоги до логопедичних занять.
6. Загальне недорозвинення мовлення (ЗНМ) як системне порушення. Психолого-педагогічні особливості дітей із I, II та III рівнями ЗНМ.
7. Фонетико-фонематичне недорозвинення мовлення (ФФНМ). Характеристика порушень фонематичних процесів. Особливості організації логопедичної роботи по постановці, автоматизації та диференціації фонем.
8. Дизартрія. Причини виникнення, класифікація та характеристика дизартрій. Види порушень м'язевого тону при дизартрії.
9. Система корекційно-виховного впливу при різних видах дизартрій. Робота над розвитком дихання, дрібної моторики, артикуляційного апарату, звуковимови, просодики, складової структури слова.
10. Ринологія. Етіологія, патогенез та класифікація ринологій. Види вроджених незрощень губи і піднебіння та їх вплив на подальший психофізичний розвиток дитини.
11. Етапи корекційної роботи при ринології. Зміст та завдання доопераційного етапу. Зміст та завдання післяопераційних етапів логопедичної роботи.
12. Алалія. Причини, механізми, симптоматика. Сучасна класифікація і характеристика основних форм алалії.
13. Система корекційно-виховного впливу при моторній (експресивній), сенсорній (імпресивній) та сенсо-моторній алалії.
14. Заїкання. Форми заїкання та причини виникнення. Типи судом при заїканні і симптоми, що характеризують їх специфіку.
15. Сучасний комплексний підхід до подолання заїкання. Характеристика системи організації корекційної роботи з дітьми, що заїкаються.
16. Симптоми, що характеризують специфіку мовлення дітей із тахілалією та браділалією. Полтерн і баттаризм.

17. Методи корекції темпо-ритмічного оформлення мовлення дітей.
18. Афазія. Причини виникнення афазії у дітей та дорослих. Класифікація афазій.
19. Виправлення вербальних та невербальних проявів порушень при афазії. Логопедична робота при аферентній, еферентній та сенсорній афазії.
20. Дисграфія. Механізми письма. Класифікація та характеристика причин, що обумовлюють різні види порушень письма.
21. Попередження порушень письма у дітей. Формування передумов до навчання грамоти в умовах інклюзії.
22. Дислексія. Участь аналізаторів в акті читання. Характеристика порушень читання.
23. Особливості засвоєння читання дітьми: послідовність оволодіння навичкою, участь вищих психічних функцій у формуванні вміння розпізнавання і читання букв, складів, слів, речень.
24. Попередження та виправлення порушень читання та письма у дітей.
25. Особливості організації діагностичної та корекційної роботи з дітьми в ІРЦ.
26. Обстеження готовності дітей до навчання грамоти. Попередження порушень письма в умовах ЗДО та початкової школи.
27. Організація та планування логопедичної роботи в умовах ЗДО. Взаємозв'язок роботи логопеда, вихователя та психолога ЗДО.

СПЕЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

1. Об'єкт, предмет й завдання, галузі спеціальної педагогіки.
2. Теоретичні основи спеціальної педагогіки – концепції Л. Виготського.
3. Загальнодидактичні та спеціальні принципи в спеціальній педагогіці.
4. Загальний стан державної підтримки дітей в Україні.
5. Концепція розвитку дефектологічної науки на Україні.
6. Сучасна педагогічнатипологія осіб з особливими освітніми потребами
7. Варіанти дизонтогенезу.
8. Причини, які призводять до порушень психофізичного розвитку дітей.
9. Спеціальні заклади для дітей з особливими освітніми потребами.
10. Сутність і особливості процесу корекційного навчання в спеціальному освітньому закладі.
11. Форми організації та засоби навчання в системі спеціальної освіти.

12. Професійна діяльність і особистість педагога системи спеціальної освіти.
13. Предмет, завдання сурдопедагогіки.
14. Педагогічна класифікація осіб з порушенням слуху.
15. Спеціальна освіта слабочуючих.
16. Спеціальна освіта глухих.
17. Предмет і завдання тифлопедагогіки.
18. Предмет, завдання олігофренопедагогіки.
19. Ступені розумового недорозвинення при олігофренії.
20. Зміст освіти у допоміжній школі та вимоги до освітнього корекційно-виховного процесу.
21. Поняття «затримка психічного розвитку», причини та форми затримки психічного розвитку.
22. Основні напрями навчально-корекційної роботи з дітьми із затримкою психічного розвитку.
23. Загальна характеристика порушень опорно-рухового апарату.
24. Мовленнєві та рухові порушення при дитячом церебральному паралічі.
25. Поняття про синдром розладів аутистичного спектру й аутистичні риси особистості.
26. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з розладами аутистичного спектру.
27. Організація корекційно-педагогічної допомоги дітям і розладами аутистичного спектру.
28. Сучасні підходи до розвитку спеціальної освіти.
29. Структура та організація цілісного інклюзивного освітнього процесу.

Критерії оцінювання

Комплексний кваліфікаційний екзамен зі спеціальної педагогіки та логопедії спеціальності 016 Спеціальна освіта спеціалізації 016.01 Логопедія проводиться в усній формі за 30 білетами.

Здобувачі вищої освіти розкривають теоретичні питання та виконують практичне завдання. За кожну теоретичну відповідь здобувач вищої освіти максимально отримує по 25 балів, а за практичне завдання – 50.

Таким чином, рейтинг складається з таких балів: 25 балів (теоретичне питання з логопедії) + 25 балів (теоретичне питання зі спеціальної педагогіки) + 50 балів (практичне завдання) = 100 балів.

**Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти та шкала нарахування рейтингових балів з
теоретичних питань**

Школа рейтингових балів	25 балів	15 бали	5 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
Повнота	- відповідь повна, обґрунтована, системна; - досконале володіння понятійним апаратом	- відповідь неповна, без належного обґрунтування; - володіння понятійним апаратом з незначними неточностями, помилками	- відповідь поверхова, названі окремі положення, невміння виділити головне і другорядне; - часткове володіння понятійним апаратом
Логічність	- відповідь логічно структурована; - тези аргументовані, вагомі; - зроблені повні висновки	- відповідь з частковим порушенням послідовності; - аргументи недостатньо переконливі; - висновки не суттєві	- відповідь непослідовна; - аргументи поодинокі або відсутні; - висновки відсутні
Глибина	- знання історії питання та сучасних досліджень; - виявляє здатність до практичного аналізу та узагальнення педагогічних фактів і явищ	- часткове висвітлення історії та сучасного стану проблеми; - виявляє здатність до аналізу	- поверхове висвітлення з називанням окремих прізвищ дослідників
зв'язок з практикою	- спирається на передовий	- наводить поодинокі приклади з власної	- пов'язує відповідь з практичним досвідом;

	<p>педагогічний досвід та на власний практичний досвід;</p> <p>- прогнозує тенденції розвитку педагогічних явищ, творчо моделює педагогічну ситуацію, спираючись на теоретичні позиції</p>	<p>практики;</p> <p>- відчуває ускладнення у прогнозуванні та моделюванні педагогічних явищ</p>	<p>- моделює педагогічні ситуації за стандартними алгоритмами</p>
Інтегрованість знань	<p>- інтегрує знання з сумісних дисциплін;</p> <p>- творчо інтерпретує данні інших наук</p>	<p>- недостатньо інтегрує знання</p>	<p>- інтеграція з суміжними дисциплінами відсутня</p>

**Критерії, показники оцінювання рівня навчальних досягнень
здобувачів вищої освіти під час виконання практичного
завдання та нарахувань рейтингових балів**

Шкала рейтингових балів	50 балів	25 балів	4 бали
Критерії оцінювання	Показники оцінювання		
планування	<ul style="list-style-type: none"> - уміє спланувати завдання діяльності відповідно програмових вимог; - відтворює навчальні, розвивальні та виховні завдання; - реалізує завдання у змісті заняття доцільно і повною мірою; - правильно структурує форму роботи, відповідно її типу і виду 	<ul style="list-style-type: none"> - завдання планує не зовсім точно; - зміст заняття відтворює обмежено; - встановлює недостатньо логічні зв'язки між частинами заняття; - структура не послідовна; - завдання реалізуються частково 	<ul style="list-style-type: none"> - планує не всі освітньо-виховні завдання; - обрана структура заняття не відповідає типу; - в структурі заняття відсутні окремі частини
доцільність і ефективність вибраних методів	<ul style="list-style-type: none"> - обрані методи і прийоми найбільш ефективніші; - операціонально правильно реалізовує методи, в тому числі, відповідно віку дітей та поставленим завданням; - володіє багатим спектром методів 	<ul style="list-style-type: none"> - обрані методи і прийоми малоефективні; - недостатньо володіє технікою реалізації методу; - використовує достатній мінімум методів та прийомів; - окремими вміннями та навичками володіє невпевнено 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільно використовує деякі методи; - окремі методи не вміє правильно застосовувати; - володіє обмеженим методичним арсеналом
добір дидактичного	<ul style="list-style-type: none"> - відповідає змістовому 	<ul style="list-style-type: none"> - частково недоцільно використаний матеріал; 	<ul style="list-style-type: none"> - недоцільне використання
матеріалу	<ul style="list-style-type: none"> компоненту заняття або ін. формам; - узгоджується з психофізичними можливостями дітей 	<ul style="list-style-type: none"> - частково не відповідає віковим можливостям дітей 	<ul style="list-style-type: none"> матеріалу; - недостатньо узгоджений із завданнями і змістом заняття
творчий підхід	10 балів		5 балів
	<ul style="list-style-type: none"> - творчо підходить до розв'язання поставлених педагогічних задач 		<ul style="list-style-type: none"> - традиційно підходить до розв'язання поставлених педагогічних задач

Оцінка «*відмінно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який ґрунтовно і повно викладає вивчений матеріал; виявляє повне розуміння матеріалу, обґрунтовує власні думки, застосовує знання на практиці, показує вміння працювати з нормативною базою, наводить необхідні приклади; здатний здійснювати порівняльний аналіз різних теорій, концепцій, підходів та самостійно робити логічні висновки та узагальнення; викладає матеріал послідовно і правильно з позицій норм літературної мови.

Оцінка «*добре*» виставляється здобувачу вищої освіти, який дає відповідь, що задовольняє вимоги, які висуваються до оцінки «*відмінно*», проте припускається помилок та поодиноких недоліків у послідовності викладу матеріалу і мовленнєвому оформленні.

Оцінка «*задовільно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявляє знання і розуміння основних положень теми; викладає матеріал не в повній мірі й припускається помилок у формулюванні визначень; не вміє глибоко і переконливо обґрунтовувати власні думки і виявляє утруднення щодо добору прикладів; викладає матеріал непослідовно і припускається помилок у мовленнєвому оформленні.

Оцінка «*незадовільно*» виставляється здобувачу вищої освіти, який виявляє незнання більшої частини вивченого матеріалу з відповідної дисципліни, у формулюванні понять припускається суттєвих помилок, непослідовно і невпевнено викладає матеріал. Оцінка «*незадовільно*» виставляється і тоді, коли виявлено повне незрозуміння матеріалу.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Список рекомендованої літератури

Базова

1. Кисла О. Ф. Корекційна педагогіка : навчальний посібник для студентів. К.: Кондор, 2016. 320 с.
2. Конопляста С. Ю. Ринологія від А до Я : монографія. Київ : Книга-плюс, 2015. 312 с.
3. Логопедія : підручник / за ред. М.К. Шеремет. Вид. 5-те. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2018. 856 с.
4. Марченко І. С. Педагогічні технології комунікативного розвитку дітей із тяжкими порушеннями мовлення (логопедична робота). Київ: Слово, 2016. 317 с.
5. Миронова С. П. Основи корекційної педагогіки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
6. Нагорна О. Б. Особливості корекційно-виховної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами : навч.-метод. посіб. Рівне, 2016. 141 с.
7. Основи спеціальної та інклюзивної педагогіки: навч. посіб. / за заг. ред. проф. Ю. Д. Бойчука. Харків : Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2018. 338 с.
8. Пахомова Н. Г. Актуальні проблеми спеціальної освіти : навч. посіб. Полтава : АСМІ, 2018. 329 с.
9. Порушення письма у молодших школярів : діагностика та корекція. Навчально- методичний посібник. Чередніченко Н.В., Клименко І. В., Тенцер Л.В. К: ДІА, 2016. 248 с.
10. Синьов В. М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник . К. : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Частина І. 224 с.
11. Соботович Є. Ф. Вибрані праці з логопедії / уклад. В. В. Тищенко, Є. Ю. Линдіна. К : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2015. 305 с.
12. Спеціальна педагогіка : понятійно-термінологічний словник / за ред. академіка В. І. Бондаря. Луганськ : Альма-матер, 2003. 436 с.
13. Хрестоматія з логопедії : Історичні аспекти. Дислалія. Дизартрія. Ринологія : навч. посіб. / ред.: М. К. Шеремет, І. В. Мартиненко. К. : КНТ, 2008. 380 с.
14. Шеремет М. К., Ревуцька О. В. Логопедія (корекційна робота при дислалії) : навч. посіб. К., 2009. 160 с.
15. Шеремет М. К., Базима Н. В. Розвиток мовленнєвої активності дітей з аутистичними порушеннями старшого дошкільного віку: навч.-метод. посібник. Київ : ДІА, 2017. 192 с.

Допоміжна

1. Дегтяренко, Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами : навчальний посібник для ВНЗ. Суми : Університетська книга, 2018. 302 с.
2. Дефектологічний словник : навчальний посібник / за ред. В. І. Бондаря, В.М. Синьова. К. : «МП Леся», 2011. 528 с.
3. Довідник учителя-логопеда. Авт.-упор. Лупінович С.М. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 112 с.
4. Мартиненко І. В. Логопсихологія : курс лекцій. Навч. посібник. 3-те

вид., виправл. і доповн. Київ : ДІА, 2019. 120 с.

5. Мартиненко І. В. Комунікативний тренінг дітей старшого дошкільного віку з системними порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник. Київ : ДІА, 2017. 128 с.

6. Нісімчук А. С., Бойчук П. М., Панасюк О. П. Інноваційні технології педагогічної освіти : монографія. Луцьк : Твердиня, 2012. 478 с.

7. Савченко М. А. Методика виправлення вад вимови фонем у дітей: навчальна книга. Тернопіль: Богдан, 2007. 160 с.

8. Синьов В. М., Шевцов А. Г. Потенціал віртуального комп'ютерного середовища в аспекті корекційної медіаосвіти і соціальної реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності. Педагогіка і психологія. 2013. № 2. С. 61–65.

9. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ, 2009. 212 с.

10. Особливості розвитку, виховання та навчання дітей з порушеннями слуху дошкільного віку : наук.-метод. посіб. / В. В. Жук, В. В. Литвинова, Л. В. Борщевська, С. В. Литовченко, Н. Л. Максименко ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ : Пед. думка, 2011. 128 с.

11. Ревуцька О., Линдіна Є. Технології логопедичного обстеження : навч.-метод. посібник. Бердянськ : БДПУ, 2018. 220 с.

12. Федоренко С. В. Тифлодидактика : навчальний посібник для студентів ВНЗ. К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 144 с.

13. Фомічова Л. І., Котова В. Л., Комісаров О. В. Розвиток слухового сприймання : підручник. Київ : Либідь, 2014. 223 с.

14. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник / Кол.: авторів: Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І., К.: 2007. 28с.

15. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. № 988-р. URL.

16. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / [упоряд. Гриневич Л., Елькін О., Калашнікова С., Коберник І., Ковтунець В., Макаренко О., Малахова О., Нанаєва Т., Усатенко Г., Хобзей П., Шиян Р.; за заг. ред. Грищенко М.]. 2016. 40 с.

17. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 160.

18. Організаційні засади діяльності асистента вчителя в інклюзивному класі : метод. посіб. / уклад. : О. В. Коган та ін. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 110 с.

19. Соціальне партнерство в інклюзивній освіті: акмеологічні засади, сучасні реалії // Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (25 квітня 2019 р.). Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2019 156 с.

